

М. В. Шуба,

к. е. н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків

А. О. Рудник,

студентка, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків

СВІТОВІ ТРЕНДИ БАНКІВСЬКИХ ІННОВАЦІЙ

Maryna Shuba,

Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor of the Department of International Economic Relations, V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv

Anastasiya Rudnyk,

student, V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv

WORLD TRENDS OF BANKING INNOVATIONS

У статті розглянуто найпоширеніші підходи до визначення поняття «банківська інновація» та її загальні характеристики: «стратегічний ефект» приросту клієнтської бази, зменшення витрат на здійснення банківських операцій при оптимальному рівні операційного ризику і операційних затрат.

Проаналізовано розвиток банківських технологій у світі, а також описані найбільш значущі сучасні тренди в цій сфері. Визначено необхідність удосконалення існуючих і впровадження нових банківських продуктів для підвищення конкурентоспроможності банку.

Зроблено висновок, що основними світовими трендами у розвитку банківських інновацій є: тісний взаємозв'язок банку з клієнтом, інтеграція банківської сфери з соціальними мережами, месенджерями і інтернет-платформами, забезпечення безпеки банківських процесів через впровадження нових інформаційних технологій.

The most common approaches to the definition of "banking innovation" and its general characteristics: "strategic effect" of the growth of the customer's base, reducing costs for banking operations at optimum level of operational risk and operational costs are considered in the article.

The development of banking technologies in the world and the most important modern trends in this field are described in the article. The necessity of improving existing and introducing new banking products to improve the competitiveness of a bank is determined.

It is concluded that the main world trends in the development of banking innovations are: bank's close connection with the client, the integration of the banking sector with social networks, messengers and online platforms, improving the security policy of banking processes by the implementation of new information technologies.

Ключові слова: банк, банківська інновація, інноваційні технології, інноваційний продукт.

Key words: bank, banking innovation, innovative technologies, innovative product.

Постановка проблеми. У сучасному світі основним механізмом досягнення високої економічної ефективності будь якої організації є вміння реагувати на зміни ринку та його ресурсної бази. В час інформаційного суспільства та швидкого зростання економічної та технологічної обізнаності людини, організації впроваджують нові ресурсні бази для задоволення нових потреб споживача. Так виникає потреба в інноваціях. Банківська сфера кожної країни з ефективно працюючою економікою є осередком інноваційних продуктів та результатів інтелектуальної діяльності людини. Впровадження технологій у країнах з перехідною економікою, в тому числі і в Україні, є досить складним процесом, адже потребує значних фінансових ресурсів. Зважаючи на це, дослідження світової практики впровадження інноваційних продуктів є актуальним.

Спільною рисою в технологічному розвитку банківської системи України та Європи є активне інвестування в покращення операційної діяльності, оптимізацію взаємодії з клієнтом та покращення рівня інтеграції банків з іншими системами (соціальними мережами, он-лайн покупками, тощо) [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питання розвитку банківських інновацій присвячені роботи таких науковців як: Ю. Киселевіч, С. Єгоричева, В. Ткачук, Я. Кривич, І. Балабанов, В. Викулов, О. Меренкова, Н. Чиж, О. Мошенець, Д. Завадська. Інноваційну діяльність банків, як результат ринкової конкуренції та питання важливості розвитку інноваційних процесів в Україні досліджували О. Сербина та В. Пономар.

Мета дослідження. Метою дослідження є узагальнення існуючих підходів до поняття «банківська інновація» та визначення основних світових трендів банківських інновацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківська діяльність у сучасних умовах значно диверсифікована та є одним з найбільш динамічних секторів економіки. Це обумовлює складність визначення поняття «банківська інновація».

У загальному виді банківську інновацію можна визначити як результат новаторської діяльності банків, наслідком якої є новий продукт, послуга чи технологія. Така діяльність пов'язана зі зміною зовнішнього середовища банківського сектора та призводить до реорганізації бізнес процесів і створення нових ресурсів, результатом чого є підвищення стратегічних конкурентних переваг банку. Найпоширеніші поняття «банківська інновація» наведено в таблиці 1.

Таблиця 1.
Сучасні підходи до визначення терміну «банківська інновація»

Автор	Визначення
С. Б. Єгоричева	Результат діяльності банку, спрямований на отримання додаткових доходів у процесі створення сприятливих умов формування та розміщення ресурсного потенціалу за допомогою нововведень, що сприяють клієнтам в отриманні прибутку.
В. О. Ткачук	Кінцевий результат процесу модернізації всіх сторін діяльності банку, що полягає в удосконаленні банківських послуг, бізнес-процесів, сервісу, організації, управління та маркетингу з метою досягнення конкурентних переваг на ринку.
Я. М. Кривич	Кінцевий результат інноваційної діяльності банку, що отримав реалізацію у вигляді нового або вдосконаленого банківського продукту чи послуги, які впроваджено в практичну діяльність.
І. Т. Балабанов	Є частиною фінансових інновацій; реалізований у формі нового банківського продукту або операції кінцевий результат інноваційної діяльності.
В. С. Викулов	Створення банківського продукту, що володіє більш привабливими споживчими властивостями у порівнянні з запропонованим раніше, або якісно нового продукту, здатного задовольнити неохоплені раніше потреби його потенційного покупця, або використання більш досконалої технології створення того ж банківського продукту
О. В. Меренкова	Нововведення у банківській діяльності, які характеризуються вищим технологічним рівнем та новими споживчими якостями.

Джерело: [2, с.44; 3, с.46; 4, с.108-109; 5, с. 25-26; 6, с.76; 7, с.187]

Таким чином, серед дослідників не має універсального визначення поняття «банківська інновація», проте, проаналізувавши існуючі визначення, можна констатувати, що вони мають спільну характеристику – впровадження банківських інновацій призводить до якісних змін у банківській сфері та сприяє отриманню банками прибутку.

Прагнення банку досягти максимального ефекту стабільної прибутковості нерозривно пов'язане з клієнтом. Клієнт став основним двигуном розвитку банківських інновацій. Інтегрованість людини в сучасні процеси автоматизації та інформатизації відображується і на діяльності банків. Таким чином з'являються інновації, орієнтовані на послуги з управління коштами клієнта (аналіз витрат, інструменти бюджетування) і соціальні інтернет-мережі (соціальний банкінг).

Особливу увагу, на нашу думку, заслуговують інноваційні технології, які використовуються банківськими установами. Так, наприклад, дистанційне управління банківськими рахунками можна здійснювати різними способами: за допомогою телефону – телебанкінг; персонального комп'ютера – е-банкінг; інтернету – інтернет-банкінг; портативних засобів – мобільний банкінг [8, с. 407-408].

Розглядаючи історичний розвиток інновацій в банківській сфері, простежується прямий зв'язок між інноваційною діяльністю банків та технологічними та науковими досягненнями людства. Так, прискорення процесів автоматизації та інформатизації мало значний вплив на розвиток банківських послуг. Таким чином, для більш глибокого аналізу інноваційних процесів в світі та прогнозування подальших тенденцій, доцільним є дослідити розвиток та послідовність впровадження інновацій у світовій практиці, що приведена в Таблиці 2.

Таблиця 2.
Хронологія розвитку найсуттєвіших банківських інновацій

Рік	Сутність інновацій
1661	створений перший державний центральний банк в світі – Банк Швеції
1824	у США вперше в світі створена система банківського клірингу – система безготівкових розрахунків за товари, коштовні папери і надані послуги, заснована на обліку взаємних фінансових вимог і зобов'язань
1937	створено перше кредитне бюро
1939	винайдено прототип першого банкомату
1949	випущено прототип сучасної кредитної картки
1950	банки створюють мережу передачі фінансової інформації за допомогою телексного зв'язку
1961	введено оборотні депозитні сертифікати
1974	винайдено смарт-карту
1972	створена централізована електронна мережа обліку банківських чеків
1973	створена система SWIFT
1984	французькі банкіри починають спілкуватися з клієнтами по електронній пошті
1993	запроваджено цифрові гроші – «DigiCash»
1996	міжнародна платіжна система Visa International
1997	у США відкритий перший в світі віртуальний банк
2000	асоціація, що складається з 12 найбільших виробників мікропроцесорних карт, оголосила про створення першого в світі універсального електронного гаманця
2008	термінали швидких розрахунків iBox

Джерело: [9, с. 19]

У найближчому майбутньому можна чітко прогнозувати розширення можливостей дистанційного обслуговування клієнта (альтернативних каналів продажів), а також розвиток функціонала платіжної картки, яка незабаром зможе стати універсальним високотехнологічним фінансовим продуктом, зібравши та синхронізувавши на своїй платформі ключі доступу до бонусів, партнерських програм, програм лояльності, кредитів, обмінно-валютних операцій, грошових переказів тощо [10].

Важливим є той факт, що інтернет банкінг як інновація має власні особливості та потребує відповідного зовнішнього середовища. Так у пострадянських країнах ця тенденція має свої особливості. Багатьом споживачам не притаманне сприйняття банку як фінансового радника і консультанта, тому банки, більшою мірою концентруються на інноваціях, що спрямовані на створення нових потреб, активно запозичуючи при цьому зарубіжний досвід. Також характерним для банківських інновацій в пострадянських країнах є те, що вони найчастіше створюються на вимогу корпоративних клієнтів. Крім того, існують проблеми використання інтернет-технологій як способу надання послуг на інноваційній платформі, що суперечливо сприймається топ-менеджментом банків, перебудови ІТ-інфраструктур банків, забезпечення високого ступеня надійності й безпеки віддаленого банківського обслуговування клієнтів [8, с. 410].

Поряд з інтернет-банкінгом, можна зазначити важливий вплив інновації так званого «мобільного банкінгу». Послуги мобільного банкінгу вперше були реалізовані в 1992 році шведсько-фінським фінансовим об'єднанням Merita NordBanken та почали використовуватися в 90-х роках в банках Європи та США [11].

У наш час досвід банку розповсюдився серед найбільших банків світу та зазнав значних змін в ході поетапного розвитку та удосконалення. Мобільний банкінг, у загальному розумінні, може виконувати досить диверсифіковані функції: автоматичне сплачування комунальних послуг, сплачування відсотків по кредитах, он-лайн купівлі продуктів, тощо. Нині більшість експертів вважають мобільний банкінг найбільш перспективним електронним каналом доставки банківських послуг, оскільки він дозволяє реалізувати ефективну маркетингову концепцію «банк, який завжди з тобою». Останні роки характеризуються стрімкою появою нових технологічних можливостей і на зміну SMS-банкінгу та Java-додатку поступово приходять мініатюрні картридери. Вони можуть використовуватись, якщо є необхідність у розрахунку банківською картою, але відповідного POS-терміналу в безпосередній близькості немає.

Багато банківських установ розширювали перелік операцій через мобільний телефон, які можна було здійснити за допомогою СМС-повідомлень. Зараз ця функція присутня в кожному крупному банку світу. З поширенням смартфонів значно збільшилися і можливості мобільного банкінгу, тому банкіри продовжують розширювати перелік продуктів для різних моделей девайсів. За допомогою мобільного телефону сьогодні можна здійснити більшість операцій із власними рахунками. На думку деяких експертів, мобільний телефон з часом замінить пластикову картку як засіб платежу, широке поширення якого відбудеться вже через кілька років. Ідентифікація клієнта буде відбуватися завдяки NFC-чіпам, вбудованим у телефон. Спектр можливих операцій буде досить широкий: залишок по рахунку, платежі, перекази коштів, кредити однієї фізичної особи іншій тощо. Більш того, ідентифікація клієнта банком у відділенні також стане можливою просто за допомогою телефону, потреба у паспорті зникне. Сьогодні ця тенденція з'явилася на ринках США і Європи, де ідентифікація вже відбувається навіть за адресою електронної пошти клієнта [10].

Ще одним інноваційним продуктом, який був випущений компанією Square в другому півріччі 2013 року, є безкоштовний сервіс Square Cash, який дозволяє користувачам перераховувати кошти один одному через електронну пошту не сплачуючи комісії. Сутність технології полягає в тому, що користувач надсилає

відповідне повідомлення на електронну адресу отримувача коштів, вказуючи в темі листа суму. Після цього платник і отримувач зв'язують свої електронні адреси з дебетовою картою, що дозволяє надалі надсилати кошти без повторного введення даних платіжної карти, при цьому кошти зараховуються безпосередньо на банківський рахунок отримувача [12, с. 54].

Новим трендом в банківських інноваціях є зближення банків з соціальними мережами. Зараз передовими проектами в сфері банківських інновацій є проекти ідентифікації клієнта по фотографії в соціальних мережах. Так компанія Socure розробила програму Perceive, що використовує біометричні параметри клієнта для його авторизації в програмі мобільного банкінгу. Система вивчає зображення клієнта, зроблене на смартфон та зіставляє зображення фотографією в мережах Facebook, Twitter и LinkedIn. Після перевірки система ухвалює платіж, або включає сигнал тривоги. На даний час систему використовують декілька Лондонських банків в режимі тестування [13].

Тенденція до інтеграції банківської сфери з соціальними мережами досить активно розвивається в світі. Наприклад, кенійська банківська група NIC у 2015 році почала інтегрувати свої фінансові системи в сучасні соціальні мережі. Компанія аносувала впровадження нової платформи NIC KONNECT, що дозволить користувачам соціальних мереж та месенджерів використовувати банківські сервіси не виходячи з мережі. Африканські користувачі Whatsapp, Facebook, Twitter та Telegram матимуть змогу перевіряти баланс, отримувати виписку, переводити кошти, поповнювати баланс мобільного телефону та сплачувати комунальні послуги та покупки в мережі Інтернет. З 2014 року банк NIC також дає можливість власним клієнтам здійснювати торгівлю акціями з мобільного телефону. Така інноваційна ініціатива банку розрахована на пошук нових механізмів взаємодії банку з клієнтом [14].

В Україні рівень інноваційного потенціалу є досить високим, але на сучасному етапу не реалізується в повному обсязі. Згідно загальним законам економіки між фінансовою стабільністю, ефективністю, конкурентоспроможністю та інноваційним потенціалом банку існує стійка залежність, тому фінансові інновації відіграють важливе значення в їхньому забезпеченні. На жаль в Україні практика фінансових інновацій, які реалізовані державними банками, є незначною. У той же час значна питома вага інноваційних ініціатив існує в сегменті комерційних банків. Українські банки, як правило, залучають досвід своїх західних партнерів, що унеможливує набуття власного досвіду та власних унікальних розробок, але скорочує витрати на створення нових продуктів, тестування та апробацію.

Так в Україні впроваджується система онлайн-верифікації BankID. Система є спільним проектом «ПриватБанку» та «Ощадбанку» та створена за образом і подобою до систем, які вже давно використовуються в Великобританії, Швеції та Фінляндії. Система дозволяє підтвердити особу користувача в інтернеті, використовуючи його банківські дані, і працює за принципом верифікації через Facebook. Ця інноваційна програма дозволяє запобігати шахрайництву з банківськими рахунками та пластиківими картками [15].

На сучасному етапі найкрупніші українські банки, такі як ПриватБанк, ПУМБ, UniCredit Bank, ОТП Банк підтримують функцію інтернет банкінгу та створення власного кабінету на своїх офіційних сайтах.

Висновки. Інноваційні технології в наш час відіграють дуже важливу роль. При створенні банку майбутнього інноваційні технології в сфері банківських послуг – це такі технології, яким притаманний «стратегічний ефект» приросту клієнтської бази, зменшення витрат на здійснення банківських операцій при оптимальному рівні операційного ризику і операційних затрат. Основними світовими трендами у розвитку банківських інновацій є тісний взаємозв'язок банку з клієнтом, інтеграція банку в ІТ сектор, взаємодія банків з соціальними мережами та залучення новітніх технологій.

Список використаних джерел.

1. Киселевич Ю. В. Влияние технологических инноваций на повышение конкурентоспособности банковской сферы / Ю. В. Киселевич // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://economyar.narod.ru/kislevich.pdf>
2. Єгоричева С. Б. Банківські інновації : навч. посіб. / С. Б. Єгоричева. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 208 с.
3. Ткачук В. О. Інноваційна політика банків на ринку банківських послуг / В. О. Ткачук // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2013. – Том 14. – № 2. – С. 43-51.
4. Кривич Я. М. Поняття банківських інновацій та їх класифікація / Я. М. Кривич // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ». – Суми, 2007. – Випуск 22. – С. 104–111.
5. Балабанов И. Т. Инновационный менеджмент: учебник для вузов / И. Т. Балабанов – СПб: Питер, 2001. – 304 с.
6. Викулов В. С. Типология банковских инноваций / В. С. Викулов // Финансовый менеджмент. – 2004. – № 6. – С. 75-82.
7. Меренкова О. В. Інноваційні технології банківської діяльності як елемент сучасного економічного мислення / О. В. Меренкова // Сучасна картина світу: Природа, суспільство, людина: збірник наукових праць. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. - С. 186-194.

8. Чиж Н. М. Банківські інновації: проблеми та перспективи / Н. М. Чиж, М. І. Дзямулич // Економічні науки – Серія «Облік і фінанси» – Випуск 9 (33). – Ч. 4. – 2012. – С. 404-411.
9. Кривич Я. М. Управління інноваційним потенціалом банку : дис.... канд. екон. наук : 08.00.08 / Я. М. Кривич. – Суми, 2010. – 284 с.
10. Мошенець О. Інноваційні продукти і технології на ринку банківських послуг / О. Мошенець // Фінансовий ринок України. – 2011.– №12. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/168.htm
11. Солонин В. Онлайн банкінг / В. Солонин // CNews Аналітика/ Онлайн / CNews Analytics // [Електронний ресурс] – Режим доступу : -<http://www.cnews.ru/reviews/free/banks2008/articles/mobile.shtml>
12. Сербина О. Г. Тенденції розвитку мобільного банкінгу в Україні / О. Г. Сербина, В. В. Пономар // «Молодий вчений». – 2014. – № 3 (06). – С. 53-55.
13. Английские банки тестируют идентификацию клиентов по селфи / Банковские инновации // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://prodengi.kz/innovacii_v_bankah/anglijskie_banki_testiruyut_identifikaciyu_klientov_po_selfi/
14. Кенийский банк будет работать через Telegram и Whatsapp / Банковские инновации [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://prodengi.kz/innovacii_v_bankah/kenijskij_bank_budet_rabotat_cherez_telegram_i_whatsapp/
15. Завадська Д. В. Інновації в банківській системі / Д. В. Завадська, О. В. Яценко // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/10_DN_2012/Economics/1_106528.doc.htm

References.

1. Kiselevich, Ju.V. (2012), “The influence of bank technological innovations on the competitive strength of the bank”, *Vestnik volgogradskogo instituta biznesa*, available at: <http://vestnik.volbi.ru/upload/numbers/313/article-313-15.pdf> (Accessed 29 Nov 2015).
2. Yegory`cheva, S.B. (2010), *Bankivs`ki innovatsiyi* [Banking innovations], *Center of educational literature*, Kyiv, Ukraine.
3. Tkachuk, V. O. (2013), “Innovation policy of banks on the market of banking services”, *Ekonomichna dumka*, vol. 14, no. 2, pp. 43-51.
4. Kryvyuch, Ya.M. (2007), “The concept of banking innovations and their classification”, *zbirnyk naukovuh pratz`NBU*, vol. 22, pp. 104–111.
5. Balabanov, I. T. (2001) *Innovacionnyj menedzhment* [Innovational Management], SPb.: Piter, Russia.
6. Vikulov, V. S. (2006) “Classification of banking innovation”, *Finansovyy menedzhment*, no.6, pp. 75-82.
7. Merenkova, O.V. (2008) “Innovative technologies in banking activity as an element of modern economic thinking”, *Suchasna kartyna svitu: Pryroda, suspil`stvo, liudyna: zbirnyk naukovykh prats'*, pp. 186-194.
8. Chizh, N.M. and Dzyamulich, M.I. (2012) “Bank innovations: problems and prospects”, *Ekonomichni nauky*, vol. 9 (33), pp. 404–411.
9. Krivich, Ja. M.(2010) “ Management of innovative potential of the bank” Abstract of Ph.D. dissertation, Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine, Sumi, Ukraine.
10. Moshenez`c, O. (2011) “Innovations and technologies at the market of bank services”, *Finansovy`j ry`nok Ukrayiny*, [Online], available at:http://www.ufin.com.ua/analit_mat/gkr/168.htm (Accessed 30 Nov 2015).
11. Solonyn, V. (2008) “Online banking”, *CNews Analytyka*, available at: <http://www.cnews.ru/reviews/free/banks2008/articles/mobile.shtml> (Accessed 30 Nov 2015).
12. Serbyna, O. H. and Ponomar, V.V. (2014) “Prospects of development of mobile banking in Ukraine”, *Molodyj vchenyj*», no.3 (06), pp. 53-55.
13. Banking innovations (2015) “ English banks are testing the authentication of clients on selfies”, available at: http://prodengi.kz/innovacii_v_bankah/anglijskie_banki_testiruyut_identifikaciyu_klientov_po_selfi/ (Accessed 01 Dec 2015).
14. Banking innovations (2015) “The Kenyan Bank will work through Telegram and Whatsapp”, available at: http://prodengi.kz/innovacii_v_bankah/kenijskij_bank_budet_rabotat_cherez_telegram_i_whatsapp/ (Accessed 01 Dec 2015).
15. Zavads'ka D. V. (2012) “Innovations in the banking system”, [Online], available at http://www.rusnauka.com/10_DN_2012/Economics/1_106528.doc.htm (Accessed 29 Nov 2015).

Стаття надійшла до редакції 03.12.2015 р.